

Доля природозаповідних територій Карпат під пристальною увагою найвищих органів влади

У процесі впровадження принципів сталого розвитку особливої актуальності набуває питання узгодження ресурсних і природоохоронних цінностей регіону за умови збалансованого природокористування. Поряд з цим, невиснажливе використання природних ресурсів неможливе без створення і розширення заповідних об'єктів і територій, оскільки, однією з найефективніших форм збереження цінних природних утворень є їх взяття під охорону держави. Про важливість даних тез було наголошено під час наради з питань реформування лісового господарства та вдосконалення державної екологічної політики, що відбулася ще в жовтні 2017 року в м. Івано-Франківськ і проходила під головуванням Президента України Петра Порошенка.

Під час наради було піднято багато актуальних питань, що потребують негайного вирішення. Зокрема, Президент, а також очільник Мінприроди України Остап Семерак, наголосили на необхідності розширення природозаповідних територій, розвитку заповідників і національних парків. Президент закликав до спільної роботи над вирішенням цієї проблеми та зазначив: - «Оскільки встановлення меж заповідників – це компетенція Президента, маємо разом з вами попрацювати. Відновити межі, які були, щоб суб'єкти місцевого самоврядування, які хочуть загарбати територію заповідників заднім числом, не змінювали ці межі. Вирішити це питання на урядовому і президентському рівні».

Окрім створення нових та розширення наявних об'єктів ПЗФ, не менш важливим є облаштування на їх територіях туристичної та рекреаційної інфраструктури, зокрема, інформаційно-туристичних центрів, місць відпочинку, проведення ремонту доріг,

створення на територіях природоохоронних установ центрів санаторного лікування, медичної та соціально-психологічної реабілітації людей тощо. Про важливість даного аспекту раціонального природокористування було наголошено Президентом України під час роботи Карпатського форуму регіонального розвитку, що проходив у м. Яремче на початку червня 2018 р. Для учасників Форуму були організовані експозиції гірських громад Карпатського регіону. Кожна громада представила свої унікальні особливості – місцеву продукцію, сувеніри, народні ремесла, традиції та цікаві туристичні атракції. Представники Косівського району презентували на Форумі унікальний культурно-мистецький та рекреаційний потенціал нашого краю.

Про розвиток туризму та облаштування туристичної інфраструктури, зокрема, доріг, а також про передачу земельних ділянок об'єднаним територіальним громадам в умовах децентралізації, йшла мова

під час наради з питань розвитку гірських населених пунктів, яка проходила у місті Косів Івано-Франківської області під головуванням Прем'єр-міністра України Володимира Гройсмана. Прем'єр-міністр зазначив, що гірські території, а насамперед природозаповідні, є національним скарбом. Тому важливим, на сьогодні, є визначення пріоритетів інвестиційної діяльності на цих територіях з метою їх розвитку, особливо в рекреаційно-туристичному аспекті. Щодо розвитку туризму, то наразі в області добре розвивається територія навколо ТК «Буковель». Такі проекти привертають увагу туристів та приносять гроші в бюджет. Але такі проекти – це швидше не правило, а виключення. На нашу думку, великий потенціал для розвитку туризму та створення нового «Буковелю» має територія Національного природного парку «Гуцульщина». Тут вже реалізується проект Туристично-мистецький комплекс «Маєток Святого Миколая», розробляється та потребує реалізації проект скансену «Гуцульське село», навколишні гірські території сприятливі для розвитку гірськолижного відпочинку.

Отже, природоохоронні території служать не тільки об'єктами для збереження біорізноманіття, але й виступають модельними територіями для сталого розвитку. Дуже важливим на сьогодні є те, що розуміння необхідності збереження природних цінностей в Україні і, зокрема об'єктів, що розташовані в карпатському регіоні, знаходимо на найвищому рівні державної влади – Президента та Прем'єр-міністра України.

Юрій СТЕФУРАК,
в.о. директора НПП «Гуцульщина»

19 травня у Туристично-мистецькому комплексі «Маєток Святого Миколая» Національного природного парку «Гуцульщина» відбувся I Всеукраїнський фестиваль-конкурс народної творчості «На святого Миколая творча іскорка палає». Організаторами фестивалю виступили: Міжнародна громадська організація «Жінки III тисячоліття», Національний природний парк «Гуцульщина», Косівська районна державна адміністрація, Косівська районна рада та Пістинська сільська рада.

З самого ранку до маєтку Чудотворця активно прибували учасники фестивалю-конкурсу, вони знайомилися з резиденцією

Святого Миколая, а також казковим мистецьким комплексом.

На всю околицю лунало представлення творчих колективів. Під звук мелодійних гуцульських трембіт, благословення всечесних отців-деканів: Української греко-католицької церкви - Романа Іванюлика, Української православної церкви Київського патріархату - Івана Близнюка та натхненної промови Святого Миколая відбулося урочисте відкриття заходу. З привітальним словом до присутніх звернувся: Депутат обласної ради Оксана Мельниченко, голова Косівської РДА Віталій Кічеряк, заступник керівника апарату Косівської районної ради Мировслав Бойчук, виконувач обов'язки директора НПП «Гуцульщина» Юрій Стефурак та голова Пістинської сільської ради Тарас Бейсюк.

Конкурсні виступи учасників на великій сцені розливалися різноманітними барвами вокального, інструментального, хореографічного, театрального та фольклорно-етнографічного мистецтва. У

Миколаївській світлиці, паралельно дійству на головній сцені фестивалю, відбувався конкурс-огляд в номінації «Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво».

В казкових будиночках для присутніх був представлений художній огляд робіт місцевих умільців, майстрів народної творчості Гуцульщини, а для бажуючих були доступні майстер-класи по писанкарству, кераміці, ліжникарству, художньому різьбленні, боднарству. В трапезній альтанці відбулася дегустація гуцульського баношу, вару та чаю з цілющих трав, а переможці мали змогу покататися на бричках запряжених гуцульськими кінями з розплідника НПП «Гуцульщина».

У фестивалі-конкурс взяли участь понад сто колективів обдарованих дітей із різних куточків України.

Надзвичайно цікаве святкове дійство відбувалося цілий день, здавалося навколишня природа ожила від мелодійних пісень, гучних мелодій та запальних танців. Нелег-

ким цей день видався для компетентного журі та їх помічників, досить складно було визначити переможців з такої кількості номерів в шести номінаціях.

Переможці фестивалю-конкурсу народної творчості «На Святого Миколая творча іскорка палає» отримали дипломи від організаторів, а володарі «гран-прі» та I-х місць - цінні подарунки презентовані Косівською районною радою та НПП «Гуцульщина».

А на завершення фестивалю було запалено символічну Миколаївську ватру, як символ творчої іскорки молодого покоління, яка не має права згасати, а рівно через рік знову запалати на 2-му Всеукраїнському фестивалі обдарованої молоді в «Маєтку Святого Миколая» Національного природного парку «Гуцульщина», с. Пістинь.

Насамкінець хочу висловити щирю вдячність працівникам Національного парку, які впродовж майже 3-х місяців проводили організаційні, реставраційні, ремонтні, будівельні та інші роботи в ТМК «Маєток Святого Миколая». Велика шана учасникам цього неповторного дійства, які не тільки ще більше удосконалили свою майстерність, а й своєю участю підняли престиж цього заходу, започаткували історію нового Всеукраїнського фестивалю-конкурсу творчої, обдарованої молоді. Також велике спасибі співорганізаторам, всьому

складу організаційного комітету за допомогу і підтримку, а також ТРК «Карпати» за висвітлення події.

Надія КОПЕР,
*провідний фахівець відділу
рекреації та благоустрою
НПП «Гуцульщина», к.г.н.*

РИС 1

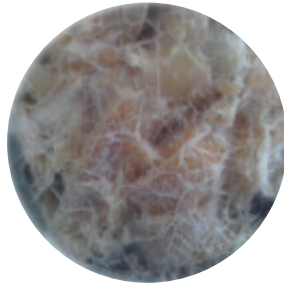

РИС 2

РИС 3

Охорона, збереження та відтворення біорізноманіття, в тому числі грибного - першочергове завдання природоохоронних установ.

Працівниками НПП «Гуцульщина» розроблена та успішно впроваджується стратегія re-situ – сукупність методів внесення і підтримки життєдіяльності міцелію аборигенних штамів грибів у природних субстратах аж до їх плодоношення. Завдяки впровадженню даних методів, можна не тільки зберігати, але й відтворювати рідкісні види грибів у місцях де їх мало, або де вони траплялися, однак, в силу різних обставин, зникли.

Квітковісник Архера – гриб, включений до Червоної книги України. Гриб є рідкісним також у Румунії, Болгарії і Данії. Застосування технології re-situ у відтворенні

РИС 4

РИС 5

РИС 6

квітковісника дало позитивні результати. Зокрема, в рамках заходу вдалося визначити географію локалітетів гриба, отримати, завдяки співробітникам Інституту ботаніки ім. Холодного, чисту культуру (міцелій) місцевого штаму квітковісника, підібрати середовища та субстрати з оптимальним складом для росту грибниці (рис. 1, 2), закласти чотири мікологічні відтворювальні ділянки, на яких періодично виявляємо плодове тіла

грибів, зокрема, добре відомого жителям Косівщини та цінного, з фармакологічної точки зору, гриба «веселка» (рис. 6). Успіх такого заходу високий, адже і веселка, і квітковісник відносяться до однієї родини, досвід з відтворення представників якої - уже наявний.

Марія ПАСАЙЛЮК,
старший науковий співробітник
НПП «Гуцульщина», к.б.н.

МУХОМОРИ ТА ЇХ ДВІЙНИКИ

Ось і прийшло літо, а з ним і період плодоношення грибів та тихого полювання. Збирання грибів – це не тільки заняття заради чудової і корисної страви, але й прекрасний відпочинок для душі та тіла, єднання з природою. Особливо це актуально сьогодні, коли діти занурені з головою у віртуальний світ Інтернету.

На території НПП «Гуцульщина» зареєстровано понад тисячу різних

видів грибів та грибоподібних організмів. Багато з них є їстівними, але ще більше - не їстівними і навіть смертельно отруйними.

Отруйні гриби містять

різноманітні речовини, що можуть викликати харчові розлади, сп'яніння, галюцинації, легкі чи, навіть, важкі отруєння з летальним результатом. Переважно неїстівні гриби мають неприємний смак або запах, що робить їх непридатними для споживання.

Серед найбільш отруйних грибів в НПП «Гуцульщина» всім відома бліда поганка (1), яка за зовнішнім виглядом нагадує сиріожку зелену (2). Відрізнити її від сиріожки можна за наявністю кільця на ніжці та мішкуватой білої піхви в основі ніжки.

Іншим, не менш небезпечним, є іноцибе Патуйяра (3), якого в молодому віці можна сплутати з печерицею (4). Однак, добре придивившись, можна виділити декілька відмінних ознак цих двох грибів. Так, у печериці виділяється кільце на ніжці, якого немає у іноцибе Патуйяра. Пластинки печериці спочатку мають ро-

жеве забарвлення, а пізніше - темно-коричневе. Пластинки ж в іноцибе спочатку червонувато-білі, а згодом оливково- чи жовто-коричневі. Також подібним до печериці є мухомор білий (5), однак, він має дуже неприємний запах і пластинки у нього білого кольору.

Мухомор червоний (6) відомий всім, його не можливо сплутати ні з яким іншим грибом, через наявність яскраво червоної шапки з білими пластівцями та кільцем на ніжці.

Під час збирання грибів необхідно бути пильними та обережними. Адже, відрізнити їстівний гриб від неїстівного, чи навіть отруйного, не так вже й легко, особливо, для людини малообізнаної.

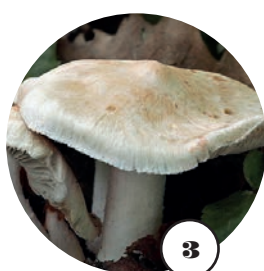
Стелла ФОКШЕЙ,
заступник начальника наукового
відділу НПП «Гуцульщина»

1

2

3

4

5

6

На північно-західній околиці Косова простягається хребет Каменистий. Його довжина понад 4 км, висота, подекуди, сягає понад 600 м. На вершині та схилах височіють досить потужні скелі (близько 20 м), розкидані величезні кам'яні брили, складені із неогенових пісковиків. Хребет Каменистий належить до першого-другого пасма низькогірних хребтів Скибових Карпат. Там де р. Рибниця прорвала перший хребет утворилася велика, глибока ущелина. Ця місцевість називається Облаз. Облаз санскритською мовою означає захищений прохід (об - захист, оборона; лаз - прохід, лаз). Це, свого роду, «Ворота в Карпати». Тут було укріплення, городище, від чого і походить назва села Город, яке розташоване південніше від хребта - за Облазом. Первинна дорога через Облаз проходила, очевидно, лівим берегом р. Рибниці (нині це вулиця Над Гуком), до скелі хр. Каменистого. Під скалою була переправа на правий берег. Нині, східніше від Облазу, знаходиться база відпочинку «Байка». Територія за Облазом мала велике сакральне значення, оскільки тут були найважливіші святилища (Сокільський та Терношорський комплекси) і тому належно охоронялася. Крім оборонного, хребет Каменистий мав і сакральне значення.

На самому хребті було календарне святилище, присвячене Сонцю. Про це свідчать численні артефакти - штучно зроблені кам'яні алеї, проходи між численними мегалітами, спрямовані за сторонами горизонту (північ - південь) та азимутами сонцестоянь і рівнодень, видовбані петрогліфи, вруби, виїмки, рівчаки тощо. Варто відмітити, що ще донедавна каміння

зі скель хребта використовувалися для будівництва, виготовлення підмурків, фундаментів. Очевидно деякі (а можливо і більшість) із сакральних артефактів були знищені. Порівняно найкраще збережений на сьогодні мегаліт, що відомий під назвою Каня або Пугач. Скелі надано подоби птаха. Артефакти на ньому мали календарне призначення. На спині Кани є видовбані дві виїмки, а між ними конусоподібне підвищення. Виїмка, що ближче до «голови» зорієнтована у напрямку сходу сонця у день літнього сонцестояння, а та, що ближче до «хвоста» - у напрямку сходу сонця у день зимового сонцестояння. За конусоподібним підвищенням, що поміж виїмками фіксується схід сонця у рівнодення. Зі східного боку скали є широка щілина зорієнтована за напрямком північ - південь. А під нею помітний вхід у печеру. Тож фігура «птаха» була виготовлена, чи підправлена, з метою визначення, обчислення визначальних днів сонячного календаря - літнього і зимового сонцеворотів, весняного та осіннього рівнодень.

Загалом на Каменистому є ще декілька кам'яних артефактів астрономічного призначення. Складається враження, що крім головного, центрального мегаліту, були допоміжні чи контрольні астрономічні пункти. Камінь Каня був центральним, оскільки, на нього виходить азимут літнього сонцестояння від Терношорського святилища. Дещо далі і праворуч є ще два камені, які, напевно, теж стосувалися календаря. На більшому зроблена виїмка зорієнтована за лінією схід-захід - лінія рівнодення.

Наступне велике скельне утворення, що теж мало сакральне значення - це Скеля Довбуша висотою близько 20 м. Вершина скелі вирівняна, тут, очевидно, був жертвник. Із північно-східного боку на каменях помітні сліди обробки, обтесування. Деякі

фігури мали календарне значення - вони спрямовані на точки сходу сонця у рівнодення і дні сонцестоянь. Від Скелі Довбуша стежка різко іде вниз хребтом Каменистим до річки. Через кількост метрів на стежці є крісло-трон (Крісло Довбуша), зорієнтоване на північний схід. З нього добре спостерігати схід сонця у весняно-літній період.

У давнину (5 тис. до н.е. - 1 тис. н.е.) хребет Каменистий, його мегаліти, поселення, укріплення докруг нього відігравали важливе оборонне і сакральне значення. Святилища Каменистого були пов'язані з іншими об'єктами, тобто були складовою величезного сакрального комплексу, що охоплював територію всієї Гуцульщини.

У напрямку літнього сонцестояння, з погляду календарних святилищ Терношорського та Каменистого, розташоване місто Косів, колишній Риків. Обидві назви міста мають сонячне походження. Ко, кос на санскриті означає сонце, а Косів - сонячний. У слові Риків Ри трансформоване Ра теж означає сонце, а друга частина - трансформоване гов, ко, тлумачиться як щось велике, могутнє. Тобто могутнє сонце. У день літнього сонцестояння сонце займало найвище положення над горизонтом, «мало найбільшу силу», день був найдовший, земля отримувала найбільше енергії.

Любомир ДЕРЖИПІЛЬСЬКИЙ
науковий співробітник
НПП «Гуцульщина», к.б.н.

Дуб скельний *Quercus petraea* Liebl – є типовим середньоевропейським видом де він формує суцільний ареал. Спорадично острівними популяціями він представлений в Криму, Малій Азії, Сардинії, на півдні Скандинавського півострова. В Україні фітоценози дуба скельного, за даними С.М. Стойка, займають 8% від загальної площі дубових лісів. Основні їх масиви зосереджені в Криму та Закарпатті, де вони складають 50% площі всіх дібров. На Прикарпатті та Буковині дуб скельний трапляється лише острівними осередками.

Дуб скельний – вид субмонтанний, мезофітний, з обмеженою температурною амплітудою в межах поширення. Оптимальними для нього є умови м'якого клімату. Легко переносить високу температуру літніх місяців та низьку вологість повітря під час вегетаційного періоду і, водночас, здатний переносити

короткочасні морози до -30-35С. Фенологічні спостереження показали, що він починає вегетувати одночасно із буком і дещо пізніше за дуба звичайного. Те ж саме стосується і листопадного періоду, який у нього настає раніше ніж в дуба звичайного. З підняттям у гору, на кожних 100 м висоти, вегетація затримується на 3 дні. Саме ця біологічна властивість має важливе значення під час поширення скельного дуба в гірських умовах, адже територія його зростання знаходиться набагато вище в порівнянні з ареалом дуба звичайного [Стойко С.М. 2009].

Для Карпат дуб скельний є типотвірним, оскільки формує 8 типів лісу де виступає головною породою. З господарської точки зору є досить цінною породою, оскільки формує деревостани на таких територіях де типові Карпатські деревні породи не в змозі його сформувати. А також виконує ґрунтоутвірну, водорегулюючу, вітрорегулюючу та протиерозійну функції. Є цінною харчовою базою для багатьох тварин.

Під час інвентаризації рослинного біорізноманіття в НПП «Гуцульщина», науковцями було виявлено декілька осередків зростання скельнодубових деревостанів та деревостанів інших лісотвірних порід за участю дуба скельного. Для детального аналізу їх розвитку на території Парку закладено постійну пробну площу (ППП) №7. На всій пробній площі зроблено

розбивку координатної сітки розміром 10x10 м, для визначення просторового розміщення дерев. Під час опису дерев на ППП в деревостані, визначали основні їх таксаційні та біологічні показники.

За аналізом отриманих наукових даних із ППП можна стверджувати, що деревостан росте у відносно багатих лісорослинних умовах, оскільки породи мають середні бонітети. За таксаційною будовою деревостан, особливо за кількістю дерев, є чітко двоярусним. Перший ярус формує, в основному, дуб скельний із незначною домішкою бука лісового, смереки європейської та сосни звичайної. Другий ярус формується, переважно, із нового покоління дерев та представлений всіма деревними породами на ППП. Фактичний розподіл дерев в деревостані наближений до модального розподілу, а, отже, процес розвитку деревостану протікає відносно природним шляхом із невеликим втручанням антропогенного впливу. Щодо санітарного стану дерев на ППП №7, то він є відносно задовільний, оскільки найбільша кількість дерев здорові.

Опираючись на таксаційний аналіз деревостану та ботанічний опис живого надґрунтового покриву, можна стверджувати, що на території ППП зростає угруповання скельнодубово-букових лісів (*Querceto (petraeae)- Fageto (sylvaticae)*), що відмічені в Зеленій книзі України. В класифікації дубових лісів за Стойком С.М. цей лісостан можна віднести до субформації буково-дубових лісів дуба скельного та асоціації *Fageto-Quercetum petraeae luzuletum nemorosae*.

Олег ПОГРІБНИЙ,
начальник наукового відділу
НПП «Гуцульщина», к.с.-г.н.

ГУЦУЛЬСЬКИЙ КІНЬ - ЖИВИЙ СИМВОЛ ГУЦУЛЬЩИНИ

Коник гуцульський – незмінний атрибут доброго господаря. «Конкуненцію» коням, свого часу, складали воли та корови, які теж добре справлялися із завданням обробки полів, але в силу своєї неповороткості та значних габаритів були мало придатними для інших видів сільськогосподарських робіт. За згадками старожилів, одна така «машина» була висотою драбини і при потребі осідлати вола так і робили – припирали драбину. Розміри ярма (не алегоричного), яке нині можна зустріти в приватних музеях, викликають і подив і захоплення. Разом з тим, прогодувати худобу таких

розмірів – справа клопітка, тому кінь гуцульський вигравав і в цьому плані. «Гуцули» високо цінувалися в наших краях. Австрійський уряд тримав дві стаї гуцульських жеребців: у Косові, засновану в 1891 році, та Жабйому (нині смт Верховина), засновану в 1895 році. Перша світова війна призупинила розвиток породи, однак після війни, «за Польщі», як кажуть старші люди, у Косові, в 1925 році, організовано товариство «Гуцульський кінь» і з цього ж року тут, а також в Устріках та Жабйому влаштовуються виставки гуцульських коней

Гуцульський кінь був на службі і в тодішньої «еліти», і помічником простих людей. Хоча людей, які мали коня, важко було назвати простими, за тодішніми мірками – це були якщо не багаті, то поважні газди. Посада «фірман» при гміні відносно добре оплачувалася і тому була бажаною для багатьох. Справжньою подією, чи то пак, демонстрацією свого статусу, було повернення газди з газдинею із ярмарку. Неодноразово можна було спостерігати картину коли гуцул їхав верхи на коні, а гуцулка з бесагами і купленим крамом супроводжувала свого чоловіка і його коня позаду. При цьому, нерідко упряж коня була більше розцяцькованою, ніж одяг гуцулки. Про те, що коні

цінувалися, свідчить і огляд кримінальної хроніки того часу, адже ці тварини стали предметом посягань задля легкої наживи злодіїв. Саме гуцуликами довірливі газди сплачували лефенетко (тобто процент від позики, взятої у тодішніх шинкарів), і саме за ними найбільше банували, адже добрий гуцульський кінь – то цілий атаке! Легінь на коні – жених хоч куди, а дівка для нього вже тоді мусила бути з ґрунтом.

Любов народу до коней добре продемонстрована в фольклорі – саме він нам зберіг ім'я Гивора (коня козака Мамая), пісні на кшалт «Розпрягайте хлопці коні» та ін.

Підтримуючи і шануючи історію нашого народу, Національний природний парк «Гуцульщина» дбає про те, щоб ці живі символи Гуцульщини і далі тішили наше око, і були живим (а не міфічним) надбанням. Тому зараз створюється племрепродуктор з розведення гуцульської породи коней та гіпотерапії, вже є 10 особин.

Ми не маємо права цуратися того, що ідентифікує нас з вами як жителів чудового краю з назвою «Гуцульщина»

Шануймося і шануймо наше!

Марія ПАСАЙЛЮК,
старший науковий співробітник
НПП «Гуцульщина», к.б.н.

Однією з основних аспектів діяльності Національного природного парку «Гуцульщина» є еколого-освітня інформаційно-виховна робота. Впродовж року фахівці відділу проводять чисельні еколого-освітні заходи для молоді району: фестивалі, свята-конкурси, акції, екологічні заняття та бесіди.

У рамках циклу екологічних занять та бесід і виїзного еколекторію «Довкілля Косівщини» проводиться більше ніж дві сотні заходів, приурочених

Косівський НВК, Пістинську ЗОШ І-ІІІ ст., Сморнянську ЗОШ І-ІІ ступенів та ін. На заняттях школярі слухали про мігруючих птахів Косівщини; відзначили Всесвітній день води, Міжнародний день біологічного різноманіття, а також працівники парку провели дискусії на теми: «Водно-болотні угіддя для сталого розвитку населених пунктів», «Чим ми можемо допомогти птахам взимку», «На що скаржитися природи».

Ефективним методом поширен-

ня основною метою якої є прищеплення бережливого ставлення до водних ресурсів рідного краю.

Загалом, крім отриманих нових екологічних знань в рамках занять, акцій, конкурсів, працівники відділу екологічної освіти розповсюджують рекламно-інформаційну продукцію (календарі, інформаційні вісники, розмальовки, листівки, буклети) про

до екологічних дат. Заняття проходять у цікавій інтерактивній формі із залученням сучасних мультимедійних засобів. Кожен візит екоосвітян у освітні заклади району закінчується проведенням творчого тематичного майстер-класу, що допомагає у більш невимушеній атмосфері донести екологічні знання до слухачів. Впродовж січня-червня 2018 р. екоосвітяни відвідали: Уторопське НВО, Хімчинський ліцей «Інтелект», Черганівську ЗОШ І-ІІ ст., Старокосівську ЗОШ І-ІІ ст.,

природоохоронної діяльності серед молоді, є проведення конкурсів, акцій. Такі заходи допомагають залучити також інші верстви населення до природоохоронного руху у районі. У першому півріччі традиційним вже стало проведення конкурсів: «Зимуючі птахи», «Земля – наш спільний дім». З кожним роком до акцій: «Збережемо першоцвіти», Дня Довкілля та Всесвітнього Дня Землі долучається все більше учасників. Крім того, цього року започатковано акцію «Срібне джерельце»,

діяльність установи природно-заповідного фонду. Переможці конкурсів та фестивалів, в яких НПП «Гуцульщина» виступає організатором, отримують грамоти та цінні подарунки.

Любов БАЛАНЮК,
провідний фахівець відділу
екологічної освіти
НПП «Гуцульщина»

РЕАЛІЗОВАНО ПРОЕКТ ПРО СОРТУВАННЯ СМІТТЯ ДЛЯ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ КОСОВА

Відповідно до статті 32 Закону України «Про відходи», з 1 січня 2018 року вся країна повинна сортувати сміття за видами матеріалів, а також на придатне до повторного використання, для захоронення та небезпечно. Крайною активною проходить хвиля еколого-освітніх заходів серед населення всіх категорій. Сортування сміття стає звичним явищем у житті всіх людей. Цей абсолютно нескладний, але надзвичайно важливий процес не займає багато часу.

Проект «Впровадження сортування сміття на території загальноосвітніх навчальних закладів Косова задля вирішення проблеми поводження з твердими побутовими відходами» - піонерний досвід у сортуванні сміття серед косівчан. Проект підтримано та фінансується Карпатським Фондом у рамках конкурсу «Дійсно разом 3.0.».

В ході реалізації проекту передбачалося навчити школярів правильно сортувати сміття, залучити якомога більше людей до цього нескладного процесу, а також облаштувати спеціальні майданчики з контейнерами для роздільного збору сміття біля кожної з трьох косівських шкіл.

Першим етапом втілення проекту в життя стало проведення тематичних тренінгів. Такі заходи відбулись у трьох загальноосвітніх закладах м.Косова. Одночасно з роз'яснювальною роботою серед цільової аудиторії проекту було здійснено будівництво сміттєвих майданчиків та закупівля 12-і 120-літрових кольорових пластикових бачків.

Проведення таких природоохоронних заходів та пропаганда щодо зменшення кількості сміття, шляхом сортування з подальшою здачею його в пункти вторинної переробки, розвиває в учнів екологічне мислення, виховує якості охайності.

Під час тематичних занять діти дізнались про правила сортування сміття за категоріями, ознайомились з пунктами прийому вторинної сировини у нашому місті і навчилися сортувати сміття, розподіляючи його за групами: папір, пластик, скло, метал та інше сміття, що не можна викидати у смітник (наприклад, ртутні лампи денного світла та батарейки).

Наприкінці травня в офісі ГО «Центр громадських ініціатив» для представників шкіл-партнерів проекту відбувся підсумковий тренінг-семинар «За життя у чистому довкіллі», на якому присутні узагальнили отримані знання в рамках тренінгів, ділились отриманим практичним досвідом.

Богдана ІВАНЧУК,
провідний фахівець відділу
екологічної освіти НПП «Гуцульщина»,
координатор проекту

Більше року на базі загальноосвітніх шкіл м. Косова успішно функціонують шкільні природоохоронні науково-дослідні відділення. За цей час фахівцями НПП «Гуцульщина» проведено велику кількість цікавих та пізнавальних занять на природоохоронну та екологічну тематику. Школярі ознайомились із особливостями лісів Карпатського регіону, їх біорізноманіттям.

Цьогоріч цикл занять розпочався із тестування учасників для перевірки залишкових знань та покращення якісних показників роботи шкільних ПНДВ. Крім того було проведено анкетування з метою визначення їх зацікавленості в подальшій природоохоронній діяльності.

Впродовж теоретичного курсу діти дізналися про особливості

морфології карпатських лісів. Школярі схематично зображали лісостан для того, щоб зрозуміти, яку функцію виконує кожен його компонент: деревостан, підріст, підлісок, опад, живий надґрунтовий покрив, лісова підстилка. Цікавими стали заняття про методи ведення фенологічних спостережень, основні закономірності росту та формування лісу, недеревні ресурси лісу, лісонасінневу справу тощо.

Задля закріплення отриманих теоретичних знань, діти активно долучались до акцій, організованих НПП «Гуцульщина». Яскравим прикладом стало проведення заходу «Зелений паросток майбутнього». Школярі взяли участь у кампанії посадки (доповнення) лісових культур та введення аборигенних, реліктових порід. Учасники акції з ентузіазмом допомагали лісівникам парку садити молоді дерева, ознайомились як працювати із основним знаряддям лісівника – мечем Колесова та основними способами створення лісових культур.

Завершальним етапом теоретичного курсу стало проведення урочистої посвяти у юні природоохоронці. Працівники парку підготували та провели квест, у якому діти демонстрували свої знання, отримані впродовж року. По завершенні квесту відбулось урочисте складання присяги та вручення посвідчень. Після офіційної частини, діти мали змогу поласувати смаколиками, приготованими працівниками парку.

Отже, залучення учнівської молоді до участі у шкільних ПНДВ є досить ефективним способом підвищення екологічної свідомості та дозволяє практично підійти до пізнання, збереження та відновлення природи рідного краю.

Олеся ШЕВЧИК,
заступник начальника відділу
екологічної освіти НПП «Гуцульщина»

ОТРИМАНО ПЕРЕМОГУ У КОНКУРСІ ЕКОЛОГІЧНИХ ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ

У квітні працівники НПП «Гуцульщина» взяли участь у презентації проекту «Програма екологічних громадських ініціатив для Сходу та Заходу України». Проект реалізується Фондом розвитку ГО «Західноукраїнський ресурсний центр» за підтримки Міністерства закордонних справ Чеської Республіки, в партнерстві з Міністерством екології та природних ресурсів України.

Метою проекту є підтримка 14 громадських ідей, ініційованих місцевими громадськими організаціями і спрямованих на вирішення екологічних проблем в межах об'єктів природно-заповідного фонду.

На початку червня представники Фонду розвитку ГО «Західноукраїнський ресурсний центр» оприлюднили інформацію про переможців конкурсу. Так, проект «Створення інтерактивного еколого-пізнавального центру на базі науково-просвітницького центру НПП «Гуцульщина», поданий ГО «Спадщина Гуцульщини» (координатор проекту - Олеся Шевчик)

отримав фінансову підтримку.

Ця екологічна ініціатива спрямована на вирішення декількох проблем. Добре скоординована рекламно-інформаційна кампанія, що вестиметься в запроєктованому еколого-пізнавальному центрі здатна позитивно вплинути на ставлення місцевого населення до парку, оскільки недостатня обізнаність місцевого населення про діяльність установи, переваги життя поряд із територіями, що входять до складу

ПЗФ, призводить до упередженого, інколи навіть негативного ставлення до її діяльності. Крім того, застарілі методи освіти та способи донесення важливої та корисної інформації перестали бути ефективними. Сучасне підрастаюче покоління оточене великою кількістю інформації завдяки масовій комп'ютеризації, тому варто впроваджувати новітні засоби і методи освіти та реклами у роботі парку, що також допоможе суттєво покращити імідж установи.

Після створення еколого-пізнавального центру партнери проекту – працівники НПП «Гуцульщина», використовуючи сучасні мультимедійні засоби, проводитимуть заходи, що спрямовані на підвищення екологічної свідомості та культури підрастаючого покоління, що сприятиме покращенню іміджу установи ПЗФ.

Олеся ШЕВЧИК,
заступник начальника відділу
екологічної освіти НПП «Гуцульщина»,
координатор проекту

Впродовж І-го півріччя «Маєток Святого Миколая» відвідали понад 3,5 тис. осіб з різних куточків України та із закордону (Молдова, Білорусь, Польща та Угорщина). «Маєток Святого Миколая» плідно співпрацює з санаторієм «Косів», ТБ «Карпатські Зорі», ТК «Байка», та зеленими садибами Косівського р-ну. Тісна співпраця налагоджена з волонтерськими та благодійними організаціями БФ «Карітас» та БФ «Ти Ангел», т/о «Вікі-тур» та ПП «Аеролюкс тревел».

На виконання розпорядження Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 29.12.2017 року № 835 «Про прийом та розміщення на відпочинок дітей зі східних областей України під час зимових канікул», працівники відділу долучилися до проведення акції «Схід і Захід», надавши безкоштовні рекреаційні послуги для делегації зі Сходу України, котру приймав відділ освіти Тисменицької РДА.

На початку квітня відбулася реструктуризація рекреаційного еколого-просвітницького центру «Маєток Святого Миколая». Нині тут функціонує рекреаційно-виховний відділ, еколого-просвітницький центр «Маєток Святого Миколая», який очолює Василь Павлюк. Йому ж і дісталася роль Святого Миколая.

За період роботи нового відділу на території туристично-мистецького комплексу проведено ряд робіт з благоустрою. Зокрема, здійснено реставрацію казкових будиночків та службових приміщень, сцени, світлиці, воріт тощо. Створено нову «Екологічну станцію», встановлено тематичні інформаційні стенди, дерев'яні скульптури, дооблаштовано спортивний майданчик. Проведено озеленення території Маєтку: посаджено декоративні кущі та дерева, вазони та квіти, створено квітник з автомобільних шин, облаштовано альпінарій.

В рамках підготовки та проведення І

Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «На свято Миколая творча іскорка палає» виконано роботи згідно розпорядження НПП «Гуцульщина»: організовано відпочинок та пригостиння учасників і гостей фестивалю, здійснено музичний супровід свята.

1 червня до Міжнародного дня захисту дітей було проведено флешмоб під назвою «Ми за мир». Тепло своїх рук і серцець школярі разом з учителем та Святим Миколаєм «залишили» на спільно зроблений стінгазеті, де довкола карти України, забарвленої в жовто-блакитний колір, діти наносили різнокольорові відбитки долонь, як символ того, що кожен повинен докласти зусиль, заради миру у нашій країні.

Уляна ТРЕТЯК,
провідний фахівець РВВ, ЕПЦ
«Маєток Святого Миколая»

ОБНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГО-ПІЗНАВАЛЬНИХ СТЕЖОК НПП «ГУЦУЛЬЩИНА»

Дубині», «До сірководневого джерела на річці Волійці», «На гору Михалків», «До оглядового майданчика на г. Острий», «На хребет Каменистий». В ході обстеження встановлено необхідність оновлення маркування стежок, встановлення інформаційних щитів, альпанок, столів та лавочок, а також місць для розведення вогнищ.

Серед запланованих заходів вже проведено ремонт та заміну інформаційних стендів, що були пошкоджені внаслідок природних та антропогенних факторів. Так, інформаційне забезпечення оновлено на еколого-пізнавальних маршрутах: «По Дубині», «До сірководневого джерела на річці Волійці» (маршрут облаштований в рамках проекту «Збереження карпатських пралісів» впроваджуваного Українським товариством охорони птахів за участі та фінансової підтримки Франкфуртського зоологічного товариства), «На гору Михалків» та «До оглядового майданчика на г. Острий». Окрім того, оновлено маркування на еколого-пізнавальній стежці «На гору Михалків».

Для безпечного доступу до еколого-пізнавальної стежки «На гору Острий» працівниками НПП «Гуцульщина»

планується встановити поруччя (близько 200 м), а також облаштувати сходоподібний підйом на найбільш складній ділянці маршруту. Це дасть змогу місцевому населенню та приїжджим туристам активно використовувати цей об'єкт в оздоровчому та відпочинковому напрямках. Окрім того, за умови облаштування безпечного підйому, екостежку зможуть активно використовувати з метою еколого-освітньої діяльності учнів, що зумовить формування якісного екологічного світогляду молоді та знань про навколишнє середовище.

Дмитро НИКИФОРАК,
начальник відділу рекреації
та благоустрою
НПП «Гуцульщина»

З метою залучення молодого покоління до природоохоронної діяльності, виховання національної свідомості та дбайливого ставлення до природи, підвищення інформативності природокористувачів і населення, відділом рекреації та благоустрою НПП «Гуцульщина» проведено еколого-мистецький конкурс «Друзі лісу». Суть конкурсу полягала у створенні екологічних плакатів на теми: збереження лісу, річок та джерел, флори та фауни, орнітофауни, археологічних, історичних пам'яток, попередження заміщення природних екосистем тощо.

До участі у конкурсі були запрошені учні та учнівські колективи позашкільних закладів, шкіл, сімейні колективи. Вік

учасників не обмежувався. Загалом, участь у конкурсі взяли учні Яблунівського ЦДТ, Косівського НВК «Загальноосвітня школа I ступеня-гімназія-інтернат» та Середньоберезівської ЗОШ I-III ступенів. Учасники подавали ескіз малюнка/плаката на природоохоронну тематику та екологічне гасло, які б, на їх думку, спонукали населення та туристів бережливо ставитись до природи.

Відділ рекреації та благоустрою щиро дякує учасникам за чудові малюнки та планує проведення другого етапу конкурсу – мистецького пленеру, під час якого учасники матимуть можливість створити авторський інформаційний стенд на екологічну тематику, тим самим зробивши значний внесок для збереження природи рідного краю.

Юлія ГАВРИЩУК,
заступник начальника відділу
рекреації та благоустрою
НПП «Гуцульщина»

ПРОЕКТ «СПІЛЬНА СПРАВА»

Працівниками відділу рекреації та благоустрою, починаючи з квітня 2018р., реалізується проект «Спільна справа». Метою проекту є налагодження співпраці між НПП «Гуцульщина» та власниками садиб сільського зеленого туризму щодо здійснення як природоохоронних функцій, так і розвитку сільського зеленого туризму на Косівщині.

В населених пунктах Косівського р-ну, що безпосередньо межують із парком, нині функціонує 132 садиби сільського зеленого туризму. Центрами зеленого туризму є с. Шешори, околиці м. Косів, які здавна визнані кліматичними курортами, а також, с. Старі Кути, Яворів, Космач та ін.

На першому етапі налагодження співпраці проведено анкетування серед власників садиб сільського зеленого ту-

ризму з метою виявлення їх обізнаності про діяльність парку та бажання налагоджувати таку співпрацю. Працівниками відділу рекреації та благоустрою розроблена відповідна анкета. Питання анкети розкривають загальні відомості про садибу зеленого туризму, відображають рівень обізнаності власників садиб про діяльність парку, та їх готовність до зворотного зв'язку і здійснення природоохоронних заходів. Також в анкеті наводяться основні аспекти співпраці та беруться до уваги пропозиції щодо спільної діяльності з боку власників садиб.

12 травня у візит-центрі адміністративного корпусу НПП «Гуцульщина» відбулася зустріч працівників парку з суб'єктами агротуризму Косівщини, а також з представниками владних структур: Василем Жмендаком – начальником управління економіки Косівської РДА, Іриною Дімбровською – головним спеціалістом управління економіки

Косівської РДА та Мирославом Войчуком – заступником керівника апарату Косівської районної ради. В ході зустрічі було представлено рекреаційний потенціал парку, визначено проблеми, які перешкоджають його ефективному використанню, обговорено основні напрями співпраці, зокрема, власники садиб висловили особисті пропозиції та бачення вирішення окремих питань.

Наступним етапом в налагодженні спільної діяльності, є розробка проекту партнерської угоди з власниками садиб та ГО «Карпати Косів» та підготовка методичних рекомендацій для власників садиб, в яких висвітлюватимуться основні аспекти ведення бізнесу з позиції дотримання природоохоронного режиму.

Надія КОПЕР,
провідний фахівець відділу
рекреації та благоустрою
НПП «Гуцульщина», к.г.н.

Лісові пожежі були і є найбільшим лихом для лісу. За лічені хвилини вони можуть знищити або пошкодити лісові насадження, що вирощувались десятиріччями. При цьому збитків зазнають не тільки лісові масиви, рослинність, гинуть також дикі тварини, птахи, комахи.

Спалювання сухих рослинних залишків стало для наших громадян настільки звичним, що практично не звертається увага на те, якої шкоди ці дії завдають довкіллю. Найбільше лісівників турбує, що такі стихійні весняні підпали можуть призвести до виникнення лісових пожеж, адже у вітряну погоду вогонь дуже швидко стає неконтрольованим і враз може переміститися з полів, пасовищ, очеретів, господарських угідь до лісових насаджень. І тоді невинне багаття дуже швидко може перетворитися у справжнє стихійне лихо.

Дуже часто спалювання сухих рослинних залишків призводить до великомасштабних пожеж. Швидкість поширення вогню надзвичайно висока, тому локалізувати такі пожежі на відкритих територіях дуже важко.

Із метою попередження виникнення та розповсюдження лісових пожеж в НПП «Гуцульщина» щорічно в лісових масивах створюються мінералізовані смуги та проводиться догляд за ними. Також перекриваються шлагбаумами другорядні лісові дороги, здійснюються інші профілактичні заходи.

НПП «Гуцульщина» забезпечений протипожежним обладнанням та засобами пожегогасіння (в наявності два трактори, одна пожежна цистерна, ранцеві оприскувачі, ручні інструменти – лопати, сокири, граблі, мотики, автомобіль для підвозки води).

Погоджено мобілізаційний план по взаємодії гасіння пожеж на території Косівського району та затверджено з адміністрацією району, головами селищних рад, районним сектором управління державної служби України з надзвичайних

ситуацій.

Із метою подальшого поліпшення якості протипожежної пропаганди поновлено та встановлено нові діючі інформаційні знаки, аншлаги, стенди та плакати протипожежного захисту на межах лісових кордонів, біля лісових доріг, у місцях масового відпочинку.

Збільшення чисельності відвідувань лісових масивів населенням, особливо у вихідні та святкові дні, також зумовлює значне збільшення кількості пожеж.

Нагадуємо основні правила пожежної безпеки:

- відпочивайте лише у спеціальних лісових зонах відпочинку, розводьте багаття у призначеному для цього місці;
- якщо багаття розпалено, то для недопущення поширення полум'я та виникнення пожежі обкопайте його земляним рівчаком, перед відходом погасіть багаття;
- намагайтеся не палити в лісі, не кидайте недопалки на землю;
- не користуйтеся у лісі чи поблизу його масивів піротехнічними засобами: петардами, бенгальськими вогнями, повітряними ліхтариками тощо;
- не створюйте смітників у лісі, тим більше не підпалюйте їх;
- ні в якому разі не випалюйте суху рослинність на землях лісового фонду та на господарських землях, які знаходяться поруч із лісом;
- не заїжджайте безпосередньо в ліс автомобілями.

Основні заходи пожежної безпеки нескладні і не вимагають ніяких матеріальних витрат, але їх своєчасне й ретельне виконання дозволить вберегтися від біди.

Пам'ятайте просте правило – відпочивайте безпечно та дотримуйтеся протипожежних правил! Загасити лісову пожежу досить складно, вона завдає великої шкоди не тільки лісовому господарству, а й нашому довкіллю. Простіше запобігти пожежі, ніж потім її ліквідувати!

Просто, у випадку пожежі в лісовому масиві, негайно повідомляти про її виникнення за телефонами (03478) 2-37-09 або 101.

Василь ЯКИМИШИН,
провідний інженер відділу
державної охорони ПЗФ
НПП «Гуцульщина»

ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛІСУ

У системі екологічної безпеки будь-якого регіону та держави загалом, ліси виконують роль екологічного стабілізатора. Щоб забезпечити виконання покладених на ліс функцій необхідно сприяти покращенню стану самих насаджень, збільшенню їх площ. Насадження нових лісів є важливим завданням, що спрямоване на виконання вимог Державної програми «Ліси України», регулювання вуглецевого балансу в рамках виконання вимог Кіотського протоколу, забезпечення оптимальної лісистості територій.

Початок весни – період пробудження природи, а для лісівників відповідальний і насичений період – сезон важливих лісокультурних робіт.

Процес вирощування лісу – багаторічна та безперервна праця. Адже для того, щоб в наступному році було чим відтворювати лісові насадження, працівники служби державної охорони збирають насіння різних порід дерев для вирощування саджанців. Таким чином

замикається природний цикл відтворення лісів: шишка – насінина – сіянець – саджанець.

В природоохоронній діяльності велика увага приділяється відновленню природних екосистем. На території парку функціонує розсадник. Раніше в ньому вирощувалися лісоутворюючі породи: ялиця, ялина, дуб, бук, клен, явір - для посадки лісу, та невелика кількість декора-

тивних дерев. Парк не проводить масових суцільних рубок і не має потреби у вирощування великої кількості аборигенних лісотвірних порід. Тому розсадник переорієнтовано на вирощуванні декоративних дерев та кущів. Вони користуються величезним попитом як серед населення, так і серед організацій.

У 2018 році працівниками парку із залученням місцевих жителів та учнів шкіл проводилися лісокультурні роботи (звід недостаючих порід та доповнення лісових культур) на площі 4,9 га в результаті чого було висаджено більше тисячі саджанців дуба, модрині. Посадковий матеріал для проведення лісовідновних робіт вирощений на лісових розсадниках НПП «Гуцульщина».

Микола КОПЧУК,
провідний інженер з питань
лісовідновлення НПП «Гуцульщина»

Нещодавно, в селі Пирогові, що біля Києва, на території найбільшого в Європі «музею під відкритим небом» – Національного музею народної архітектури та побуту України вперше відбувся фестиваль гуцульської культури «Гражда Fest», на якому гуцульську культуру представляв Косівський район. Адже на Косівщині, чи

не найбільше відомих осередків народних ремесел та майстрів, збережені гуцульські традиції, побут та фольклор. Тому Косівщину і називають перлиною Гуцульщини. За підтримки Національного природного парку «Гуцульщина» проведена акція висадки саджанців смереки біля гуцульських гражд на території відділу «Карпати» Національного музею народної архітектури та побуту України, в якій взяли участь організатори та гості фестивалю. Серед них віце-прем'єр міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Іванна Клімпущ-Цинцадзе, міністр культури України Євген Нищук, народний депутат України, голова Комітету з питань культури і духовності Микола Княжицький, заступник міністра енергетики і вугільної промисловості

України з питань європейської інтеграції Наталя Бойко, відомі артисти Олег Скрипка та Анжеліка Рудницька. НПП «Гуцульщина» на цих заходах представляли в.о. директора Національного природного парку «Гуцульщина», кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник, голова Косівського товариства «Гуцульщина» Юрій Стефурак та науковий співробітник НПП «Гуцульщина», кандидат сільськогосподарських наук Василь Лосюк.

Окрасою фестивалю стало містечко народних майстрів, на якому було представлено всі види народних художніх промислів – вишивка і писанкарство, різьба на дереві і мосяжництво, кераміка і розпис на склі та ткацтво. У культурно-мистецькій програмі гостей фестивалю розважали гуцульською музикою, співанками, запальними танцями творчі колективи Косівщини.

Фестиваль висвітлювали провідні ЗМІ нашої держави. Кияни та гості столиці були зачаровані самотньою гуцульською культурою.

Василь ЛОСЮК,
науковий співробітник
НПП «Гуцульщина»

СТОРІНКАМИ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ

БУРОЗУБКА АЛЬПІЙСЬКА

Sorex alpinus (Schinz, 1837)

ТИП - ХОРДОВІ

КЛАС - ССАВЦІ

РЯД - КОМАХОЇДНІ

РОДИНА - ЗЕМЛЕРИЙКОВІ

Природоохоронний статус виду: *рідкісний, IV категорія.*

Поширення в Україні: лісовий та субальпійський пояс Карпат (400-2000 м н.р.м.).

Чисельність: невисока на території НПП «Гуцульщина».

Причини зміни чисельності: руйнування місць мешкання.

Морфологічні ознаки: Довжина тіла бурозубки 6-8 см. Голова закінчується хоботком. На спині хутро темне, чорно-сіре, мало контрастує з забарвленням нижньої сторони тіла. Лапи білуваті. Хвіст довгий, майже дорівнює довжині тіла, знизу світлий.

Особливості біології та наукове значення:

Відає перевагу кам'янистим берегам річок, потоків і струмків у хвойних, мішаних та широколистяних лісах. Будує гнізда з сухої трави, моху та листя на стеблах рослин. Бурозубка активна впродовж року. Харчується членистоногими, дощовими червами, дрібними моллюсками, жабами тощо. За добу бурозубка може зісти приблизно 120 % своєї маси. Розмножується двічі на рік (3-8 малят).

Вид включено до Бернської конвенції.

ВІТАННЯ ЮВІЛЯРАМ!

Адміністрація НПП «Гуцульщина» щиро вітає своїх ювілярів:

- з 60-річчям - Мартищука Миколу Ігоровича, Плїхтяка Юрія Дмитровича;
- з 55-річчям - Уруського Івана Андрійовича;
- з 45-річчям - Соколюка Василя Васильовича;
- з 35-річчям - Плїхтяка Василя Петровича, Магійчука Андрія Васильовича;
- з 30-річчям - Іванчук Богдану Ярославівну, Петращука Ореста Івановича, Гостюк Зоряну Володимирівну;
- з 25-річчям - Плїхтяк Христину Миколаївну, Свирида Ярослава Ярославовича.

Бажаємо миру і світлої долі, запалу, енергії, сили доволі.

Творчого вогнику, віри й наснаги, щедрості серця, людської поваги.

На довгих стежках Вашої ниви - будьте завжди здорові й щасливі.

Засновник і видавець НПП «Гуцульщина»
Свідоцтво про державну реєстрацію
ІФ №512 від 12.03.2004 року
Наша адреса:
вул. Дружби, 84 м. Косів
Івано-Франківська область;
тел./факс (03478) 2-37-09

Вісник засновано 27 вересня 2002 року
Шеф-редактор
Юрій Стефурак
Редактори
Любомір Держипільський
Надія Копер
Комп'ютерний дизайн та верстка
Олеся Шевчик

Офіційний сайт НПП «Гуцульщина»
www.nnph.if.ua
Слідкуйте за нашими оновленнями:
www.facebook.com/npp.guzulshchyna/